

5. Захист прав ВПЛ-інфікованих осіб у суді. Науково-практичний посібник для суддів /За ред. д. ю. н., проф. Буромського М. В. - К.: 2009. - 110 с.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розмір щомісячної державної допомоги дітям віком до 16 років, інфікованим вірусом імунодефіциту» від 10.07.1998

Кримінальна відповідальність за проведення незаконних археологічних досліджень на об'єкті археологічної спадщини

Міщенко М.О., кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПІ НАВС

Культурна спадщина нашої держави є невіддільною частиною світової культурного надбання. Відповідно до ратифікованих Верховною Радою України міжнародних конвенцій, охорона культурної спадщини є міжнародно- правовим зобов'язанням нашої держави перед світовою спільнотою.

Чинною редакцією ст. 298 КК України диференційовано відповідальність за незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини (ч. 1) та умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ч. 2-5).

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини було криміналізовано Законом України від 9 вересня 2010 р. Цьому сприяла поява значної кількості «чорних» археологів, які, маючи у своєму арсеналі сучасні технічні засоби, давно перетворили незаконні археологічні розкопки на прибутковий бізнес. Суспільна небезпека зазначеного злочину зростає через те, що він потенційно може спричинити збільшення кількості інших злочинів, зокрема контрабанди культурних цінностей.

Варто пригадати, що самовільне шукання скарбів в Україні особливо поширилося після 1917 р. Цей процес дещо уповільнився лише 1928 р., коли наркоматами освіти, внутрішніх справ і фінансів УСРР було затверджено інструкцію «Про скарби». Вона забороняла самовільний пошук скарбів на території пам'яток і пам'ятних місць [1, с.15].

Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 298 КК України, є суспільні відносини у сфері моральності, які забезпечують збереження археологічної та культурної спадщини, а додатковим обов'язковим - порядок проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, який встановлено Законом України «Про охорону археологічної спадщини». Предметом злочинного посягання у ч. 1 ст. 298 КК України є об'єкт археологічної спадщини. Ним, згідно із вищезазначеним Законом (ст. 1), є місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їх частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, створені людиною, незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінності з археологічного, антропологічного та етнографічного погляду і повністю або частково зберегли свою автентичність [2].

Визначення об'єктивної сторони злочинів, передбачених ст. 298 КК України, ускладнюється тим, що більшість із них становлять різні за характером і змістом діяння. Як цілком слушно зазначила В.В. Базелюк, об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 298 КК України, містить єдиний склад злочину, який передбачає кілька альтернативних діянь (незаконні археологічні розвідки, розкопки, інші земляні чи підводні роботи) [3, с.91].

У ч. 1 ст. 298 КК України передбачено відповідальність не лише за незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, а й інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини. Водночас чинне

законодавство не визначає, що потрібно розуміти під поняттям «інші земляні чи підводні роботи на об'єкті археологічної спадщини». Аналіз поняття «археологічні розкопки» дозволяє дійти висновку, що воно криє в собі земляні та підводні роботи. Тому складно визначитися, чи законодавець мав на увазі проведення таких робіт на об'єктах археологічної спадщини в межах археологічних досліджень, чи це можуть бути будь-які інші роботи, не пов'язані з цією діяльністю (наприклад, будівельні або ремонтні роботи). На нашу думку, необхідно або взагалі вилучити у диспозиції ч. 1 ст. 298 КК України з переліку діянь «незаконне проведення інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини», або чітко вказати, що під такими роботами слід розуміти всі інші види незаконних земляних чи підводних робіт, які не належать до археологічних досліджень [4, с. 131].

Кримінальна відповідальність за ч. 1 ст. 298 КК України настає від моменту початку проведення незаконних археологічних розвідок, розкопок або інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини, незалежно від того, спричинили вони якісь наслідки чи ні. Відповідно місцем вчинення цього злочину є об'єкт археологічної спадщини. За таких умов, одним із вирішальних моментів при здійсненні кваліфікації буде той факт, чи проводилися незаконні археологічні дослідження саме на об'єкті археологічної спадщини.

Суб'єкт злочину, передбаченого ч. 1 ст. 298 КК України, загальний, тобто фізична, осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Ним може бути як громадянин України, так і особа без громадянства, а також іноземець.

Незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини (ч. 1 ст. 298) вчиняється лише з прямим умислом. Це впливає з об'єктивної сторони цього злочину, зокрема характеру та змісту незаконних дій.

Отже, можна дійти до висновку, що не всі положення кримінального закону щодо відповідальності за злочин, передбачений ч. 1 ст. 298 КК України, тлумачаться однозначно, а тому потребують перегляду та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Акуленко В. І. Пошуки скарбів: Романтика і кримінал / В. І. Акуленко // Пам'ятки України: історія та культура. - 1991. - № 3. - С. 15-21.
2. Про охорону археологічної спадщини : Закон України від 18 берез. 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 26. - Ст. 361.
3. Базелюк В. В. Особливості об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 1 ст. 298 КК України (Незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини) / В. В. Базелюк // Вісник прокуратури. - 2011. - № 8. - С. 85-91.
4. Міщенко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Міщенко Марина Олексіївна. - К. - 223 с.

Звільнення від відбукання довічного позбавлення волі: це можливо?

Мостепанюк Л.О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права НАВС

Дискусії з проблем удосконалення кримінально-правового законодавства в Україні стосуються всіх сфер суспільного життя, що охороняються нормами чинного Кримінального кодексу України. Особливу зацікавленість викликає проект Закону України, який розроблено з метою захисту прав та законних інтересів засуджених до довічного позбавлення волі шляхом гуманізації порядку призначення та виконання покарання по цьому виду [3]. Мова йде про законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від